

15. MODAALIPREFIKSIT

(Thomsen 1984: §359–422; Edzard 2003: 112–127; Jagersma 2010: 551–583; Foxvog 2011: 102)

Sumerissa on kymmenen tapaluokkaa, joista suurin osa ilmaisee erilaisia käskyjä, toiveita tai näiden vastakohtia. Tapaluokkien määrää kasvattaa se, että useita näistä ei voida kieltää samalla kieltosanalla (vertaa suomen *syön* ~ *en syö*; *syönen* ~ *en syöne*; *söisin* ~ *en söisi*). Sen sijaan monelle modaaliprefiksille on oma kieltomuotonsa.

Muutamien tapaluokkien merkitykset ovat riippuvaisia siitä, liittyvätkö nämä marû- vai hamtu-vartaloon. Siinä missä indikatiivissa vartalo määrittää verbin aspektia, moduksissa erot saattavat vaihdella esimerkiksi toteamuksen ja toiveen tai tapahtuman kiistämisen ja vannomisen välillä. Modaaliprefiksien ja eri vartaloiden merkitykset on taulukoitu tämän luvun yhteenvedossa.

Tässä luvussa käsitellään kaikki sumerin tapaluokat lukuun ottamatta hyvin harvinaista muutamissa hymneissä väitetysti tavattua prefiksiä {iri}, jonka merkitys – ja olemassaolo ylipäätään – on hyvin kyseenalainen.²⁵⁹

15.1 Negatiivi

Negatiivi {nu} muuntaa partisiipin tai indikatiivisen verbimuodon kielteiseksi. Prefiksien {ba} ja {bi} edellä negatiivilla on allomorfit /la/ ja /li/ {nu+ba} → **la-ba**. Prefiksin kirjoitusasu on **nu**, **la** ja **li**.²⁶⁰

(125) **igi huš-a-ĝu₁₀ kur-re nu-um-il**

’raivokasta katsettani ei yksikään maa voi kantaa’

{igi huš+[?]a+ĝu+Ø kur+e nu+mu+b+jil+Ø}

{katse raivokas+PP+minun+ABS maa+ERG NEG+VEN+se+kantaa+sitä}

(126) **á'(=DA) bad-a-ĝu₁₀ lú la-ba-ta-è**

’kukaan ei ole paennut kauas ulottuvista käsistäni’

{á bař+[?]a+ĝu(+ta) lú+Ø nu+ba+ta+je+Ø}

{käsi ulottuva+PP+minun(+ABL) mies+ABS NEG+IEN+ABL+poistua+hän}

²⁵⁹ Ks. Thomsen (1984: 211), Edzard (2003: 127) ja Rubio (2007: 1345).

²⁶⁰ Myöhäisissä teksteissä esiintyy myös allomorfi /na/ **na**, jos seuraavassa tavussa on /a/.

Negatiiviprefiksillä on muutamia muista modaaliprefikseistä poikkeavia ominaisuuksia. Se voi liittyä partisiippeihin: **nu-dùg-ga** 'paha' (kirjaimellisesti *ei-hyvä*) sekä esiintyä itsenäisenä kieltopartikkelina {nu}. Katso esimerkki (57) sivulla 123.

15.2 Prohibitiivi

Prohibitiivi {naⁿ} liittyy marù-vartaloon ja ilmaisee kielteistä käskyä tai toivetta. Se toimii 2. persoonassa imperatiivin ja 3. persoonassa prekatiivin kielteisenä vastakohtana: 'älä tee, älköön tehkö' (128, 129). Morfeemi esiintyy usein ortografisesti monitulkintaisissa konteksteissa, eikä sen syvämuodosta ole selkeää konsensusta.²⁶¹ Esimerkissä (127) on annettu kaksi mahdollista morfologista analyysia, joissa päädytään erilaisiin syvämuotoihin.²⁶² Prohibitiivi kirjoitetaan **nam**, **na** tai **na-an**.

- (127) **nam-mi-ni-ib-gul-e** 'hänen ei tule tuhota sitä siellä'
 {nan+mu+ni+b+gul+e} {PROH+VEN+siellä+sitä+tuhota+hän}
 {na+i+mu+ni+b+gul+e} {PROH+NEUT+VEN+siellä+sitä+tuhota+hän}
- (128) **na-ma-ab-šúm-en** 'älä anna sitä minulle'
 {naⁿ+ma+b+šúm+en} {PROH+minulle+sitä+antaa+sinä}
- (129) ^{ges}**gu-za gub-ba-na suḥuš-bé na-an-gen₆-né**
 'Älköön hänen pystyttämänsä valtaistuimen perusta olko pysyvä!'
 {gu.za gub+^aane+ak+ suḥuš+be+Ø naⁿ+gen₆+ed+Ø}²⁶³
 {istuin pystyttää+PP+hänen+GEN+ perusta+sen+ABS PROH+pysyä+FUT+se}

Ensimmäisessä persoonassa prohibitiivi esiintyy harvoin. Tällöin se ilmaisee joko subjektin haluttomuutta tehdä jotakin (130) tai kielteistä konditionaalia (131).²⁶⁴

- (130) **inim-ma-<né> nam-ba-ab-šub-bé-en**
 'en halua rikkoa (kuninkaani) käskyä'
 {inim+ane+Ø naⁿ+mu+ba+b+šub+en}²⁶⁵
 {käsky+hänen+ABS PROH+NEUT+VEN+IEN?+sitä+rikkoa+minä}

261 Mm. Jagersma (2010) ehdottaa {nan}, mutta Edzard (2003), Foxvog (2011), Thomsen (1984), Rubio (2007) tulkitsevat syvämuodoksi {na}.

262 Verbissä ei voi olla obliikvia {bi}, sillä lokatiivi {ni} vie sen paikan.

263 Voidaan tulkita myös {na+nni+gin₆+ed+Ø} 'älköön olko pysyvä (häntä koskien)'.

264 Edzard (2003: 119) toteaa, että prohibitiivi ei esiinny ensimmäisessä persoonassa. Jagersma (2010: §25.5) ja Thomsen (1984: 195–196) antavat tästä kuitenkin esimerkkejä.

265 Tässä ientiivin {ba} merkitys lienee epäsuora refleksiivi: 'en halua rikkoa kuninkaani käskyä omaksi parhaakseni'. Prefiksit **nam-ba** voidaan analysoida myös {na+i+mu+ba}.

(131) **mušen-gen₇ gùd ... nam-bí-ib-dal-en**

'etten laittaisi heitä lentämään (kotoisten) pesiensä yllä lintujen lailla'

{mušen+gen gùd ...+⁷a naⁿ+i+mu+bi+b+dal+en

{lintu+EQU pesä ...+LOC PROH+NEUT+VEN+ADE+niitä+lennättää+minä}

15.3 Vetitiivi

Vetitiivi {bara} esiintyy enimmäkseen ensimmäisessä persoonassa ja sen merkitys on sidoksissa ḥamṭu- tai marû-vartaloon. Ḥamṭussa se ilmaisee jonkin menneen tapahtuman jyrkkää kiistämistä: 'en varmasti mennyt! en ikinä mennyt!' (132) ja marûssa kielteistä lupausta tai valaa: 'vannon, että en mene! en ikinä aio mennä!' (133). Vetitiivi ilmaisee siis kohortatiivin ja affirmatiivin kielteisiä muotoja. Prefiksi kirjoitetaan aina **ba-ra**.

(132) **ba-ra-ra-dug₄**

'en ole koskaan sanonut (sitä) sinulle'

{bara+ra+²+dug₄+Ø}

{VET+sinulle+minä+sanoa+sitä}

(133) **ba-ra-ab-bé-en**

'vannon, että en kerro sitä'

{bara+b+e+en}

{VET+sitä+sanoa+minä}

Toisessa ja kolmannessa persoonassa vetitiivi on äärimmäisen harvinainen. Ḥamṭussa merkitys on sama kuin ensimmäisessä persoonassa, mutta marûssa se ilmaisee valan sijaan kategorista kieltoa tai kyvyttömyyttä tehdä jotakin viittaushetkellä tai tulevaisuudessa: 'et varmasti tee; et voi missään tapauksessa tehdä'.

(134) **inim lugal-ḡu₁₀ ba-ra-ab-bal-e**

'kenenkään ei tule missään tapauksessa laiminlyödä kuninkaani käskyä'

{inim lugal+ḡu+ak+Ø}

bara+b+bala+e}

{käsky kuningas+minun+GEN+ABS VET+sitä+kääntää.ympäri+hän}

15.4 Kohortatiivi

Kohortatiivi {ga} esiintyy ainoastaan ensimmäisessä persoonassa ja liittyy aina ḥamṭu-vartaloon. Se ilmaisee ensimmäisen persoonan imperatiivia ja vankkaa aikomusta tai hyvin vahvaa halua tehdä jotakin: 'menkäämme! aion mennä! anna minun mennä!'.²⁶⁶ Kohortatiivissa persoonaprefiksit ovat akkusatiivissa ja viittaavat

266 Yksikön 1. persoonan imperatiivit eivät käänny mielekkäästi suomeksi: *menkääni?*

objektiin. Ainoa sallittu suffiksi on monikon persoonatunnus {enden} (136), joka viittaa aina subjektin monikollisuuteen. Kohortatiivi kirjoitetaan *ga* ja sillä on allomorfit /gi/ ja /gu/ (*gi*₄, *gú*) ennen vokaaleita /i/ ja /u/.

- (135) *ga-na-ab-dug₄* 'anna minun kertoa se hänelle'
 {ga+nna+b+dug₄} {COH+hänelle+sen+kertoa}
- (136) *ga-na-ab-šúm-en-dè-en* 'anna meidän antaa se hänelle'
 {ga+nna+b+šúm+enden} {COH+hänelle+sen+antaa+me}
- (137) *^dnin-ġír-su é-zu ga-mu-ra-dù*
 'Ninġirsu! Minä aion rakentaa sinulle sinun temppelisi.'
 {nin.ġír.su.k+Ø é.j+zu+Ø ga+mu+ra+b+fú}
 {Ninġirsu+ABS temppeli+sinun+ABS COH+VEN+sinulle+sen+rakentaa}

Kohortatiivin {ga} distribuutio ei sumerin varhaisimmissa kielivaiheissa rajoittunut ensimmäiseen persoonaan. Tunnus voidaan nähdä leksikaalistuneena muutamissa verbeistä johdetuissa substantiiveissa, kuten *ga-ab-šúm* 'myyjä' ja *gáb-fl* 'kori', joissa se Jagersman (2010: 129) mukaan on alkujaan merkinnyt yksikön kolmatta persoonaa. Toinen jääne prefiksin muinaisesta laajemmasta distribuutiosta saattaa olla emesalin prekatiivi-affirmatiivin tunnus {da}, joka merkitykseltään ja distribuutioltaan vastaa emeġirin prefiksiä {ħa}, mutta on kehityshistoriallisesti yhdistettävissä kohortatiiviin {ga} äännevastaavuuden EG /g/ ~ ES /d/ kautta. Se, miten prefiksi {ga} on muinoin eronnut merkitykseltään prekatiivi-affirmatiivista {ħa} on epäselvää.²⁶⁷

15.5 Prekatiivi-affirmatiivi

Modernin näkemyksen (Civil 2000) mukaan **prekatiivi-affirmatiivi** {ħa} viittaa deonttiseen ja episteemiseen tapaluokkaan.²⁶⁸ Näiden merkityseroa voidaan havainnollistaa suomeksi lauseella *kuninkaan neuvonantajan täytyy olla luotettava*, joka deonttisesti tulkittuna se ilmaisee velvollisuutta: 'kuninkaan neuvonantajan täytyy olla luotettava (koska jos ei ole, hänet voidaan mestata)' ja episteemisesti toteamusta: 'kuninkaan neuvonantajan täytyy olla luotettava (sillä hän ei ottanut lahjuksia)'.

267 Ei ole täysin mahdotonta, että sumerin prekatiivi-affirmatiivin tunnus {ħa} olisi sekundaarinen ja kehittynyt aiemmasta tunnuksesta {ga} frikativisaation *ga* > **ya* > *ħa* kautta, joskin kontekstin määrittäminen ääntenmuutokselle on hankalaa. Vastaava sporadinen ääntenmuutos on historiallisesti tapahtunut toisaalla, ks. Steinkeller (1989) *ħur-saġ* 'vuoristo' < **kur-saġ*; *kislaħ* 'asumaton maa' < **ki-zalaġ*. Falkenstein (1959: 24) on myös esittänyt useita kirjoitusmerkkejä, joilla on frikativisoituneita minimipareja <ħ> ~ <k/g>.

268 Foxvog (2011) olettaa prefiksin syvämuodoksi {ħe}.

Deonttisena modaalina eli prekatiivina {ħa} liittyy verbien marû-vartaloon ja kuvaa velvollisuutta tai toivetta, jonka toteutumisesta puhujalla ei ole varmuutta (138). Tässä yhteydessä verbi taipuu aina transitiivisesti.²⁶⁹ Episteemisenä modaalina eli affirmatiivina {ħa} liittyy ħamtuun ja ilmaisee toteamusta tai painottaa tapahtuman todenperäisyyttä (139). Se voi myös viitata toiveeseen tai käskyyn jonka toteutuminen nähdään hyvin todennäköisenä tai jopa varmana (140).

Prekatiivi-affirmatiivilla on allomorfit /ħe/ ja /ħu/, joista ensimmäinen esiintyy neutraaliprefiksin ja toinen ventiivin edellä. Tällöin nämä kirjoitetaan ħé ja ħu.

(138) **kalam-e ħé-ġál-la šu ħé-a-da-peš-e**

'Sumerin maa paisukoon kanssasi yltäkylläisyydessä!'²⁷⁰

{kalam+e ħé.ġál+[?]a šu+Ø ħa+i+e.da+b+peš+e}

{Sumer+ERG paljous+LOC käsi+ABS PREC+NEUT+COM+sen+paisuttaa+se}

(139) **nam-til-la-né ħé-sù**

'hänen elämänsä (tulee olemaan) totisesti pitkä.'

{nam.til+ane+Ø ħa+i+suř+Ø}

{elämä+hänen+ABS AFF+NEUT+olla.kaukainen+se}

(140) **lugal-ġu₁₀ ħé-en-zu**

'tietäköön kuninkaani tämän (koska kerron asiasta hänelle).'

{lugal+ġu+Ø ħa+i+n+zu+Ø}

kuningas+minun+ABS AFF+NEUT+hän+tietää+sen}

Toisessa persoonassa prekatiivin merkitys on hyvin lähellä imperatiivia, mutta sävy on ehkä hivenen toivova. Seuraavassa esimerkissä kuningas käskee miehiään työskentelemään tauotta. Preesens-futuurin tunnus {ed} on jätetty kirjoittamatta.

(141) **ġi₆ an-bar₇ nu-ku-ku-un-zé-en ħé-zu-un-zé-en**

'Oli yö tai päivän polte – te ette asetu makuulle! Tietäkääkin se!'

{ġi₆+Ø an.bar₇+Ø nu+ku.ku+ed+enzen ħa+i+b+zu+enzen}

{yö+ABS taivas.polte+ABS NEG+maata*2+FUT+te PREC+NEUT+se+tietää+te}

Prekatiivi-affirmatiivi muodostaa myös *olkoon se sitten X tai Y* -rakenteita, jolloin se liittyy itsenäiseen kopulaan {me}, joka määrittää rinnastettavia sanoja: **X ħé-àm Y ħé-àm**. Kopula voidaan jättää toisinaan myös kirjoittamatta, jolloin pintamuodossa

²⁶⁹ Muinaisbabilonialaisissa sumerissa prekatiivi voi joskus esiintyä myös intransitiivisena.

²⁷⁰ Sanatarkasti *sumerin maa paisuttakoon käden kanssasi yltäkylläisyydessä*. Komitatiivin persoonaprefiksi {e} on assimiloitunut.

näkyvyy ainoastaan allomorfi /ḫe/: X ḫé Y ḫé. On mahdollista, että prekatiivi on joskus voinut esiintyä itsenäisenä partikkelina samoin kuin akkadin *lu*.

(142) **lú-bé lugal ḫé-em énsi ḫé-em**

’olkoon tämä mies (sitten) kuningas tai hallitsija’

{lú+be+Ø lugal+Ø ḫa+i+me+Ø énsi.k+Ø ḫa+i+me+Ø}

{mies+tämä+ABS k.+ABS AFF+NEUT+olla+hän hallit.+ABS olkoon}

15.6 Narratiivi

Narratiivi {na} on harvinaisuudestaan johtuen merkitykseltään edelleen hieman kyseenalainen. Sitä tavataan lähinnä eeposten alussa, joissa sen voi tulkita vastaavan suomen liitepartikkelia {pA}: ’olipa (kerran)’ (143). Prefiksi saattaa joskus myös viitata retoriseen kysymykseen (144). Narratiivi liittyy aina ḫamṭu-vartaloon, toisin kuin saman näköinen prohibitiivi {naⁿ}. Narratiivi kirjoitetaan **na** tai harvoin **nam**.

(143) **ḡeštúg-ga-né na-an-gub**

’asettipa hän mielensä (suuresta taivaasta suureen manalaan)’

{ḡeštúg+ane+Ø na+i+n+gub+Ø}

{mieli+hänen+ABS NAR+NEUT+hän+asettaa+sen}

(144) **a-na na-an-dug₄** ’mitä hän sanookaan (toiselle miehelle)?’

{a.na+Ø na+i+n+dug₄+Ø} {mitä+ABS NAR+NEUT+hän+sanoa+sen}

Koska keskenään hyvin samannäköiset narratiivi {na} ja prohibitiivi {naⁿ} ovat täydennysjakaumassa, en pidä mahdollisena näiden palautumista yhteiseen kanta-muotoon. Narratiivissa (ḫamṭu) tämän muinaisen *naⁿ- prefiksin merkitys ehkä tul-kittiin retoriseksi: ’eikös hän mennytkin’, mutta prohibitiivissa (marû) deklaraatiivi-seksi: ’hänen ei ole mentävä’.²⁷¹

15.7 Kontrapunktiivi

Kontrapunktiivi {ši} liittyy ḫamṭu- ja marû-vartaloihin.²⁷² Prefiksi on melko harvinainen ja siksi sen tarkka merkitys on epäselvä. Sitä on usein pidetty joko affirmatiivisena: ’varmasti, toisesta’ tai kontrapunktiivisena: ’täten, näin ollen, kuten

271 Narratiivin ikivana kopulamuoto on ehkä säilyttänyt morfeemin muodossa {nan}: **na-nam** {nan+i+[?]ame+Ø}. Tämä saattaa puoltaa yhteistä alkuperää prohibitiivin kanssa.

272 Prefiksillä ei ole vakiintunutta nimeä. Jagersma (2010) kutsuu tätä nimellä *performative* {ši} ja Zólyomi ym. (2016) ei nimeä tätä ollenkaan.

jo mainittiin', joskaan kummastakaan tulkinnasta ei ole täyttä yksimielisyyttä.²⁷³ Prefiksin loppuvokaali saattaa assimiloitua seuraavan tavun vokaaliin, ortografiset asut ovat tällöin *ša*₍₄₎, *ši*, *še* ja *šu*.

- (145) *ša-ba-na-gam-e-dè-en* 'tulen kumartamaan hänelle, *kuten tiedetään(?)*'
 {ši+ba+nna+gam+ed+en} {PFM+IEN+hänelle+kumartaa+FUT+minä}
- (146) *du₅-mu-ĝu₁₀ ù-sá-ge ša-mu-un-ku₄-ku₄-ku₄*
 'Vieköön uni poikani (sinne) *kuten tiedetään(?)*'
 {du₅.mu+ĝu+Ø u.sag+e ši+mu+n+ku₄.ku₄+ku₄+e}
 {poika+minun+ABS uni+ERG PFM+VEN+hänet+viedä*3+se}

Kontrapunktiivin syvämuodosta on ollut epäselvyyttä ja useissa kieliopeissa se esitetään morfeemisesti muodossa {ša}. Historiallisesti kuitenkin muoto on ollut todennäköisesti {še}, joka muinaissumerilaisen vokaaliharmonian hiivuttua vakiintui muotoon {ši}. Muinaisbabylonialaisella kaudella allomorfia /ša/ alettiin käyttää vapaammin, jolloin kirjoitusasut *ša* ja *ši* alkoivat esiintyä vapaassa vaihtelussa.²⁷⁴

15.8 Irrealis

Irrealis {nuš} eli frustratiivi on harvinaisin modaaliprefiksi, ja se on ehkä syntynyt negatiivin ja kontrapunktiivin yhdistelmästä {nu+še}.²⁷⁵ Se ilmaisee epätoivoista toivetta, jonka toteutuminen on erittäin epätodennäköistä tai mahdotonta. Prefiksi {nuš} voi liittyä *ḫamtu* tai *marû*-vartaloon, jossa näiden merkitysero on ehkä aspektuaalinen. Irrealis kirjoitetaan *nu-uš* ja sillä on allomorfi /niš/ ennen /i/-vokaalin sisältäviä tavuja. Tällöin se kirjoitetaan *ni-iš*.

Esimerkissä (147) Gilgameš itkee manalaan pudonnutta palloaan ja toivoo, että se olisi missä tahansa muualla kuin manalassa. Epätoivoa on korostettu vielä abilitatiivisella komitatiivilla (ks. s. 197).

- (147) *é nagar-ra-ka nu-uš-ma-da-ĝál-àm*
 'kunpa (palloni) voisikin olla puusepän talossa'²⁷⁶
 {é.j nagar+ak+[?]a nuš+ma+da+ĝál+Ø+[?]a+am}
 {talo puuseppä+GEN+LOC IRR+minulle+COM+olla+se+NOM+on}

273 Ensimmäisenä kontrapunktiivista merkitystä ehdotti Jacobsen (1965: 73).

274 Katso Jagersman (2010: §26) esimerkit.

275 Foxvog (2011: 107): **nu-eš*; Civil (1983): **nu-še*.

276 Nominalisoitua verbimuotoa on vaikea kääntää sanatarkasti: 'Jos olisi niin, että (palloni) olisi minua varten puusepän talossa, (kohtelisin puusepän vaimoa kuin omaa äitiäni)'.

(148) nu-uš-ma-ab-bé-en gu₅-li-ĝu₁₀ nu-uš-「ma-bé」-en

'Kunpa kertoisitkin sen minulle. Ystäväni, kunpa kertoisitkin sen minulle!'

{nuš+ma+b+e+en gu₅.li+ĝu₁₀+Ø nuš+ma+b+e+en}

{IRR+minulle+sen+sanoa+sinä ystävä+minun+ABS ...}

15.9 Prospektiivi

Prospektiivi {u} liittyy ħamtu-vartaloon ja viittaa tapahtumasarjan ensimmäiseen tapahtumaan.²⁷⁷ Se esiintyy muodossa /ul/ ainoastaan ennen verbivartaloa. Muualla refleksinä on /u/. Ennen prefiksejä {ba} ja {bi} prospektiivi saattaa assimiloidua, jolloin se kirjoitetaan a tai i ja näin sekoittuu helposti neutraaliprefikseihin. Prospektiivi voidaan yleensä kääntää temporaalisesti: 'sen jälkeen kun'.

(149) é-níĝ-gur₁₁-ra-za kišib ù-mi-kúr

'kun olet poistanut varastossasi (= varastosi yltä) sinetin'

{é.j.níĝ.gur₁₁.ak+zu+²a kišib+Ø u+mu+bi+e+kúr+Ø}

{varasto+sinun+LOC sinetti+ABS PROS+VEN+ADE+sinä+poistaa+sen}

Edzardin (2003: 121), Foxvugin (2011: 107) ja Jagersman (2010: 526) mukaan prospektiivilla merkitään myös kohteliasta imperatiivia. Tässä merkityksessä prefiksi esiintyy muun muassa kirjeiden avauksessa ù-na-a-dug₄,²⁷⁸ sekä erilaisissa lääketieteellisissä teksteissä, joissa lukijaa ohjeistetaan valmistamaan lääkkeitä tai rohtoja.

(150) lugal-ĝu₁₀-ra ù-ne-dug₄

'sanoisitko kuninkaalleni' tai 'kun puhut kuninkaalleni'

{lugal+ĝu+ra u+nna+e+dug₄+Ø}

{kuningas+minun+DAT PROS+hänelle+sinä+sanoa+sen}

Ei ole täyttä yksimielisyyttä siitä, onko prospektiivi osa konjugaatio- vai modaali-prefiksejä. Prefiksi on dokumentoitu vain sellaisissa konteksteissa, joista sen paikkaa prefiksiketjussa ei voida täysin aukottomasti todentaa. Uuden tulkinnan (Jagersma 2010) mukaan prefiksi luokitellaan samaan lokeroon neutraaliprefiksien kanssa. Perinteisesti se on analysoitu kuitenkin modaaliprefiksien joukkoon (Thomsen 1984; Edzard 2003; Rubio 2007 ja Foxvog 2011).

²⁷⁷ Prospektiivi on prefiksin perinteinen nimi. Viime aikoina tätä on alettu kutsua nimellä *relative past prefix* (Jagersma 2010) tai *prefix of anteriority* (Zólyomi ym. 2016).

²⁷⁸ Vertaa akkadilaisissa kirjeissä käytettyyn imperatiiviin *qibīma* 'sano'. Myös sumerissa käytettiin varhaisdynastisella kaudella imperatiivia *dug₄-ga-na* 'sano se hänelle', mutta myöhemmin tilalle vakiintui prospektiivi (Kienast & Volk 1995).

15.10 Imperatiivi

Imperatiivi muodostetaan käyttämällä *hamtu*-vartaloa, joka siirretään prefiksiketjun alkuun.²⁷⁹ Imperatiivimuodoissa persoonaprefiksit ovat akkusatiivissa ja viittaavat objektiin (151). Ainoa sallittu persoonasuffiksi on {zen}, jolla viitataan monikolliseen subjektiin (152).

- (151) **šúm-ma-ab** 'anna se minulle!'
 {šúm+ma+b} {antaa+minulle+sen}
- (152) **šúm-mu-na-ab-zé-en** 'antakaa se hänelle!'
 {šúm+mu+nna+b+zen} {antaa+VEN+hänelle+sen+te}

Imperatiivien prefiksiketjut ovat yleensä lyhyitä, mutta harvoin tavataan myös melko monimutkaisia ketjuja. Reduplikaatio ilmaisee tässä teon intensiivisyyttä.

- (153) ^diš-bi-èr-<ra> ki áĝ šag₄-za-ra za-e húl-húl-mu-di-ni-ib²⁸⁰
 'Isbi-Erralle, sydämesi rakastetulle – tuo hänen yllensä täydellinen ilo!'
 {PN ki áĝ šag₄+zu+ak+ra za.e+Ø húl.húl+mu+e.da+nni+b}
 {PN rakas sydäme+si+GEN+DAT sinä+NMT iloita*2+VEN+COM+OBL+DO}

Neutraaliprefiksi esiintyy imperatiivissa aina statiivi-neutraalina {a}. Vertaa indikaatiivia *i-ĝen-en* 'sinä menit' {i+ĝen+en} tämän imperatiiviin: *ĝen-na* 'mene!' {ĝen+a}.

Muutamien verbien imperatiiveissa esiintyy epäsäännöllisyyttä. Verbi *ĝen* 'mennä' assimiloituu osittain sitä seuraavaan ventiiviin ja suppleettinen verbi *de₆* 'tuoda, viedä' muodostaa poikkeuksellisesti imperatiivinsa *marû*-vartalosta *túm*.

túm-mu-un	{túm+mu+n}	'tuo hänet (tänne)!'
ĝen-ba	{ĝen+ba}	'mene pois!'
ĝá-nu	{ĝen+a [?] +mu}	'tule!'
ĝen-na, ga-na²⁸¹	{ĝen+a}	'mene/tule!'

279 Rubio (2007: 1365) vertaa tätä espanjan vastaavaan rakenteeseen: *me lo das* 'annat sen minulle' ~ *dámelo* 'anna se minulle'.

280 Komitatiivi {e.da} 'kanssasi' ilmaisee tunnereaktion syytä (= tee iloiseksi itsestäsi johtuen) ja obliikvi {nni} viittaa tässä dativiin merkityksessä *hänen yllensä*. Suoran objektin {b} merkitys on tässä epäselvä, sillä verbi *húl* on yleensä intransitiivinen 'olla iloinen'. Kyseessä voi olla hyperkorrektio, sillä imperatiivit yleensä päättyvät prefiksiin {b}.

281 Käytetään myös interjektiona, esim. Gudean sylinterit A III: 22–23: *ga-na ga-na-ab-dug₄* 'hyvä on! aion kertoa siitä (hänelle)!'. Vaihtoehtoisen ehdotuksen (Foxvog 2011: 32) mukaan *ga-na* ei palaudu imperatiiviin, vaan kohortatiivin tunnuksen {ga}. Jälkimmäistä elementtiä *na* ei tosin pystytä tässä analyysissa selittämään. Toisaalta myöskään äänne muutosta /ĝ/ > /g/ ei voida selittää, joten teoriat ovat yhtä löyhiä.

15.11 Yhteenveto

Modaaliprefiksien vapaat käännökset ḥamṭu- ja marû-vartaloissa:

	Ḥamṭu	Marû
{nu}	'ei mennyt'	'ei mene'
{na(n)}	'menipä hän; eikö mennytkin?'	'älä mene; älköön menkö'
{ḥa}	'meni/menköön (totisesti)'	'menköön (toivottavasti)'
{ga}	'aion mennä; anna minun mennä'	–
{bara}	'ei varmasti mennyt'	'vannon etten mene; en aio mennä'
{ši}	'täten hän meni' (?)	'täten hän menee' (?)
{nuš}	'kunpa olisi mennyt'	'kunpa menisi'
{u ^l }	'kun menet, menisitkö'	–

Toteamus- ja käskymodaalien myöntö- ja kieltomuotojen täydennysjakaumat:

Myönteinen			Kielteinen		
IND	{Ø} + M/Ḥ	'menin'	NEG	{nu} + M/Ḥ	'en mene'
IMP	Ḥ + ...	'mene'	PROH	{na ⁿ } + M	'älä mene'
PREC	{ḥa} + M	'menköön'	PROH	{na ⁿ } + M	'älköön menkö'
COH	{ga} + Ḥ	'aion mennä'	VET	{bara} + M	'en aio mennä'
AFF	{ḥa} + Ḥ	'menin varmasti'	VET	{bara} + Ḥ	'en varmasti mene'

Käskymuotojen täydennysjakauma persoonan suhteen (pätee myös yksikössä):

Pers.	Myönteinen		Kielteinen	
1.	kohortatiivi (Ḥ)	'menkäämme'	vetitiivi (M)	'älkäämme menkö'
2.	imperatiivi (Ḥ)	'menkää'	prohibitiivi (M)	'älkää menkö'
3.	prekatiivi (M)	'menkööt'	prohibitiivi (M)	'älkööt menkö'

Tämän luvun harjoitustehtävät löytyvät sivulta 322.